

MILHAJAROSLAV ČEJKA

Tibor přišel na svět pozdě. Narodil se až čtyři týdny po stanoveném datu porodu. Jejich sousedka už od Vánoc říkala jeho matce skoro denně: „Paní Esterházy, mně se to nechce líbit! Dyt vy už jste jako slonice. A to tak, že nejen tou tloušťkou, ale i dýlkou svýho těhotenství.“

Jenže Tiborův otec, doprovázející svou ženu s ohromným břichem, ve kterém se Tibor v plodové vodě vznášel jako ve vířivce, odbýval vlezlou sousedku zdánlivě bezstarostným smíchem: „Vaše starosti bych chtěl mít, paní Málková. Můj syn se narodí, až přijde jeho čas, nebo až to uzná sám za vhodné.“

Nakonec však museli porodníci v Ústavu pro matku a dítě v Podolí přistoupit k císařskému řezu a vyloupnout Tibora z matčina břicha jako nějaký obří kokosový ořech. Ale i potom rostl jako z vody, byť už ne plodové, a v tom nevšedním růstu se zastavil až po dosažení 212 centimetrů. Té výšky dosáhl už na své patnácté narozeniny, ke kterým dostal kromě jiných dárků i vyztuženou basebalovou čapku, aby si hlavu neotloukal o zárubně nižších dveří. Místo baseballu hrál ovšem basketbal, kterému se tenkrát říkalo košíková. Ale žádných velkých úspěchů v ní nikdy nedosáhl. Zato život s ním hrál něco jako košíkovou na dosti vysoké úrovni.

Tibor Esterházy byl totiž poloviční Maďar, a to po své matce, která pocházela ze smíšeného manželství jednoho z potomků hraběcího rodu Esterházyů. Když si brala svého plebejského, byť poměrně úspěšného muže s partajní legitimací v kapse, trvala na tom, že on přijme její příjmení a katolickou víru, zatímco ona jeho rodnou řeč a politické přesvědčení. I když třeba jen formálně.

Po svatbě na Bojnickém zámku se přestěhovala se svým manželem z Bratislavy do Prahy a do roka otěhotněla. Ale to už mluvila česky, jako když bičem mrská, a svým původem se nikomu zbytečně nechlubila. Modrá krev tenkrát uměla dělat ošklivé kádrové skvrny.

Za Husáka byl šlechtický původ samozřejmě nežádoucí, ale Tiborovi byl platný jak mrtvému zimmník i za Havla. Na Slovensku se žádné restituce někdejšího majetku maďarské šlechty nekonaly a k Maďarům s holými zadky zůstala většina Čechů poměrně chladná. Visegrád nevisegrád! Konec konců čtenáři Haškova Švejka moc dobře vědí, že každý Maďar může za to, že je Maďar.

Koncem osmdesátých let dělal Tibor příjmačky na žurnalistiku a uspěl. Aby ne, když se v té době o jeho otci mluvilo jako o příštím ministrovi kultury. Jenže pak přišel listopad s velkým L, ve kterém začalo padat nejen listí, ale i hlavy. Ne sice doslova jako třeba po bitvě na Bílé Hoře, za Protektorátu či po Únoru 48, to už jsme přece jen o dost dál, ale spíš jako přezrálé kaštany z pootevřených věček stromů. Tiborův otec se sice ještě pokusil na poslední chvíli převléknout stranický dres, takže vystoupil z partaje a hlásil se do Občanského fóra, ale novopečení ofčáci ho mezi sebe nechťeli.

Když si na tu křivdu postěžoval doma u večere, jeho přerostlý synek si opovržlivě odfrknul: „No to je hustý! To ses dost ztrapnil, nemyslíš?“

Tiborovi, který se za svého otce už od puberty styděl a byl vůči němu v umírněné opozici, narostly v poslední době čertovské růžky.

A od té doby se nůžky mezi nimi pomalu ale jistě rozevíraly. No, spíš rychle a nebezpečně. Když Tibor po pěti letech promoval a otec mu řekl, že pro něj hodlá uspořádat slavnostní oběd, pohrdavě se usklíbl a řekl: „Tobě snad hráblo, ne?“, načež dal přednost projížďce po Praze v drožce, kterou si najal spolu se dvěma svými nejlepšími kamarády a jednou kamarádkou, s níž se citově i politicky sblížil jistě listopadové noci, kdy spolu drželi pohotovostní hlídku na fakultě. Ale zůstalo jen u toho citového sblížení. Fyzicky ho totiž holky moc nezajímaly. Vlastně ho nezajímaly vůbec.

Nůžky mezi ním a otcem se rozevíraly čím dál tím víc. Skoro tak jako nůžky mezi bohatými a chudými, protože sametová revoluce převzala ze zásad té slavné francouzské pouze volnost a bratrství. Rovnost tak úplně ne. Před zákonem ano, to jistě, ale společensky? Přece se socky nebudou rovnat zbohatlíkům! To ani náhodou!

Tibor se o politice hádal s otcem do krve. Ostatně stejně jako jeho otec kdysi s tím svým, jenže o tom neměl Tibor ani tušení, protože to si otec nechával pro sebe. Tiborův dědeček býval masarykovec, otec komunista a Tibor sám se nadšeně hlásil k někdejším disidentům. Skoro tak nadšeně jako mladí ruští bolševici po říjnové revoluci k Bucharinovi, Leninovi či Trockému. Anebo jako patnáctiletá práčata čínské „kulturní“ revoluce k „velkému kormidelníkovi“ Mao Ce tungovi.

„Tibore, neblázní!“ říkal mu otec podrážděně. „Dyt je to pořad to

samý. Člověk se v mládí nechá snadno zblbnout. Ženskejma i politikama. Viděl jsi Viscontiho Geparda? Tam říká ten kníže svému synovci: ‚Láska? Rok plamenů a třicet let popela.‘ A s politikou je to to samý!“

„Jo? Tak proč ses s tou svou uhlířskou vírou, jak jste tomu říkali, nerozešel?“

„S tvou matkou jsem se taky nerozešel. Popel má jednu nedoceňovanou vlastnost. On totiž i potom, co plameny uhasnou, ještě dost dlouho a příjemně hřeje.“

Tiborova láska k demokracii, svobodě a rovnosti před zákonem taky časem slábla. Ale byl novinář a tak sloužil tomu, kdo zrovna vlastnil noviny, ve kterých pracoval. Kdysi bývaly rudé, ale Tibor do nich nastupoval v době, kdy už byly dočista odbarvené. A pokud snad ještě někdy chytaly nějaký ten barevný nádech, blížil se obvykle barvě partaje, která byla zrovna u moci, nebo se

rozdýchat nedařilo. Navíc se začal potýkat s úpadkem svých kognitivních schopností. Někteří lékaři označovali jeho potíže za pouhou poruchu krátkodobé paměti, způsobenou věkem, zatímco jiní přišli s podezřením, že jde o první příznaky Alzheimerovy choroby, na kterou zemřel i Ronald Reagan, jenž se prý k stáru, když ho náhodní kolemjdoucí zdravili slovy: ‚Dobrý den, pane prezidente!‘, ptával své ženy Nancy: ‚Proč mi ty lidi říkaj prezidente?‘

To doktora Esterházyho rozhodilo natolik, že radši navštívil známou geriatričku. A ta se s ním nijak zvlášť nepárala. „Neměl jste náhodou klíště, pane kolego?“ zeptala se lékařka osmdesátiletého kulturtrégra.

„Desítky. A možná stovky,“ řekl někdejší pretendent na ministerské křeslo. „Já skoro celý život houbařím a rybařím. A i když se někdy vracím bez hub či bez ryb, nějaké to klíště chytím vždycky!“

A tak mu lékařka dala odebrat krev a kromě jiných rozborů si vyžádala i test na boreliózu.

„Tak je to jasný, pane kolego,“ oznámila mu, když přišly výsledky. „Je tam, potvora jedna! Sice už částečně přechozená, ale z toho se moc neradujte, to je někdy o to nebezpečnější. Následky mohou být totiž různé – od zánětů svalů a kloubů přes kožní vyrážky a srdeční potíže až po bolesti hlavy nebo tak zvanou mozkovou mlhu.“

A taky že ano. Ani po opakovaném přeléčení antibiotiky se Tiborův otec necítil v pořádku. Bolela ho většina kloubů, dokonce i oba lokty, jako kdyby měl hned dva tenisové lokty najednou, a v hlavě míval podivné mlhavé prázdno.

Nic už ho nebavilo a nic už ho na světě nedrželo. Nejradši by se byl zastřelil, ale neměl žádnou střelnou zbraň a skákat z mostu se mu nechťelo. Odrážovala ho představa té výšky, protože trpěl závratěmi. Pak ho napadlo, že by mohl sjet s autem ze silnice, vedoucí po nějakém vysokém náspu, nejlíp nad řekou. Ale nechťel riskovat, že by vzal někoho nechťeně s sebou. A prášky mu připadaly až příliš nespolehlivé. Co kdyby ho někdo našel předčasně a povolal záchranku? V nemocnici by mu nejspíš zachránili život, ale mohl by zůstat ochrnutý. Anebo dokonce slepý! Jako ta hrdinka Uhrova filmu Sl'ňko v sieti, který na něj v mládí zapůsobil ze všech filmů nové vlny šedesátých let snad nejvíc.

„Chťelo by to euthanasii,“ napadlo ho nakonec, ale dobře věděl, že ta u nás není povolená a jezdit kvůli ní někam do ciziny se mu nechťelo. Řídit auto na delší vzdálenosti si už netroufal, v autobusu se mu dělalo špatně, létat se bál a schůdky do železničních vagonů mu připadaly čím dál vyšší.

Ale pak na to přišel. Našel si na Vysočině u Daňkovic úžasnou vyhlídku hned vedle silnice. Lavice se stolkem pod korunou stromu a nádherný výhled do údolí směrem k Jimramovu.

„To by mohlo být ono,“ říkal si. „Nejlíp v zimě a za úplňku. Posadit se tu, chvíli se kochat tou krásou a pak usnout. Navždycky! Jako ty Karafiátovi Broučci. Místo lucerničky čelovku, v kapse dithiaden a v batůžku láhev francouzského koňaku. Pít, snít a ráno bejt skleněnej jako Sněhurka. Musel by bejt ovšem

FOTO - Filip Havlík

mráz a nejlíp taky snít.“

Všechno si připravil podle plánu. Naložil do svého auta zn. Chevrolet Matis, kterému říkal Matýsek, všechno, co potřeboval, a vyjel ze Smradohluk, jak říkal Praze jeho zezelenalý syn Tibor, směrem na Vysočinu. V Selském dvoře v Daňkovicích si dal jako svou poslední večeři pečené vepřové koleno se špekovými knedlíky, zalil to třemi pivy, načež pěšky zamířil ke své nepřilíši vzdálené vyhlídce. Šel pomalu a chvílemi se zastavoval, aby se mohl pokochat okolní krajinou, jejíž sněhová pokrývka doslova zářila, protože na ni svítil měsíc. Vypadala jako povlečená damaškem. A proč taky ne? Nedaleká osada se jmenovala stejně – Damašek.

Tiborovu otci se zazdálo, že měsíc se na něj ironicky usmál. Jako kdyby mu četl myšlenky. Ale pak mu ho najednou zastřela podivná mlha. Nebyl si jistý, jestli je opravdová, nebo jen alkoholická, případně ta mozková po borelióze.

V cíli své cesty se zastavil a zmateně se rozhlédl kolem. „Proboha, co jsem to tu vlastně chťěl?“ zeptal se sám sebe, ale nikdo mu neodpověděl.

A tak se po chvíli otočil a pomalu se vracel do Selského dvora. Nebo ho tam snad jako marionetu vedl někdo shora?

S písní na rtech tam a zpátky

EVA HRNČÍŘOVÁ

Počátkem října jsem měla čest zúčastnit se Světového folklorního festivalu Côte d'Azur. Horácká muzika dostává různé nabídky a popravdě většinou váháme, než se rozhodneme na akci hrát. Tentokrát jsme se okamžitě jednomyslně vyjádřili, že na Azurovém pobřeží chceme zanechat své stopy spolu se žďárskými soubory lidové hudby Kamínkem a Studánkou.

Po asi roční přípravě 1. října půldruhé hodiny před půlnocí nasadlo 39 členů naší výpravy do autobusu a vyrazilo směrem na jih. Bez problémů jsme naložili i netradiční zavazadla - kroje, cimbál, kontrabas a třímetrovou májku.

Sedmnáctihodinová cesta uběhla jako nic, když

přepychu se my z Horácka přece jen necítíme jako doma, nicméně obzvláště mužské osazenstvo zájezdu je bere na milost díky přehlídce luxusních aut, jež známe pouze z internetu. Na zpáteční cestě vzdáváme hold řidičům, kteří serpentinu, kde se jezdí rallye Monte Carlo, s přehledem zvládají dálkovým autobusem. Naši šoféři Karel a Karel získávají přezdívku Loeb a Mäkinen.

V pátek začínají naše folklorní vystoupení. Dobře se na ně naladíme koupáním v moři při východu slunce. Přestože cestou na dvě představení v San Remu a Cannes strávíme opět valnou část dne v autobuse, získáváme nezapomenutelné zážitky a zkušenosti. Stali jsme se součástí roztančené ulice.

s portugalským souborem z Albufeiry.

Když jsme tak stáli vedle sebe na ulici a naše skladby se překřížovaly, Horácká muzika se spontánně přidala k té portugalské. Potvrdilo se tak, že hudba je nejjednodušším a nejkrásnějším dorozumívacím prostředkem. Jak už to tak bývá, velký dojem zanechaly naše soubory zcela neplánovaně, když nás děšť (nebo patron Žďáru nad Sázavou sv. Jan Nepomucký?) zahnal dovnitř středověké budovy s nádhernou akustikou a my tam společně zahráli a zazpívali chorál *Ó svatý Jene, pros za nás*.

To už se začala otvírat okna okolních domů a obyvatelé San Rema nevěčnicně naslouchali... *V nohách mám už tisíc mil, stopy děšť a vítr smyl...*

už jen předávání ocenění a vyhlášení vítěze přehlídky hlavním srbským organizátorem. Překvapivě vítězí soubor ze Srbska! My pokračujeme v euforii a družbě s nadšeným brněnským Javorníčkem až do pozdních, vlastně brzkých hodin...

"Hudba není v notách, ale v tichu mezi nimi." Tento citát Wolfganga Amadea Mozarta lze vztáhnout také na naše zážitky z celé výpravy. Kromě výše popsaného toho v nás rezonuje ještě moc, to si však s dovolením necháme pro sebe.

První říjnovou neděli ráno naposledy vystupujeme po schůdkách do autobusu. *Ved' mě*

jsem během ní trénovali písně nejen na vystoupení. Muzikanti i tanečníci mají široký záběr jak hudebních nástrojů, tak žánrů. *Tak do toho slápní, ať vidíš kousek světa.... Skončili jsme, jasná zpráva...*

Po dojezdu jsme okouzleni Azurovým pobřežím a okoušíme vlny Ligurského moře. Po večeri všichni pilně zkoušíme a jdeme brzy do hajan. Buona notte.

Probouzíme se do deštivého rána. Nastupujeme do autobusu spolu se členy portugalského folklorního souboru, kteří se stávají našimi každodenními společníky, a vyrazíme na exkurzi do francouzské parfumerie Fragonard. Bohatší o šarmantní vůně a chudší o pár eur pokračujeme okouzlující krajinou do Nice.

Toto město si nás všechny získalo svou samozřejmou lehkostí a malebností, právem zařazenou do UNESCO. Učarovalo nám v dešti, větru i slunci svými chutěmi i vůněmi. Odtud pokračujeme do Monaka a Monte Carla. V tomto centru okázalého

Česko-portugalská hudební fúze

Průvod pestrobarevných krojů dvanácti souborů z Belgie, Německa, Portugalska, Srbska, Litvy, Estonska, Slovenska a České republiky, tančící za zvuku hudby typické pro daný region, plynule přecházel ve vystoupení před palácem Ariston. S radostí jsme předvedli své choreografie a ocenili zejména naše mladé kolegy ze souboru Javorníček z Brna. Velkou radost nám udělala hudební fúze

Autobus s doprovodem kytary nás po náročném dni veze na hotel a nám se unaveně klíží víčka.

První říjnovou sobotu opět zanecháváme stopy v písku při ranním plavání v moři za rozbřesku. Slunečné dopoledne patří zkouškám, abychom doladili všechny detaily. Odpoledne vyrazíme na vyvrcholení celého festivalu – roztančený průvod k radnici v Diano Marina, recepce se starostou městečka, vystoupení před radnicí a následně na pódiu na pobřeží.

Radostnou atmosféru nezkaží ani bouřka, při níž vystupují tři poslední soubory včetně nás. Pak

dál, cesto má.... Pověz mně, má milá panenko, která je stezička k vám? Jedna je stezička přes hory a druhá je přes Dunaj.... Druhý den o půl čtvrté ráno ve Žďáře nad Sázavou opouštíme náš silniční koráb unavení, leč šťastní. Vypilovali jsme dohromady několik zajímavých programů, obohatili se o nová přátelství a hudební inspirace a získali mnoho cenných zkušeností.

Do našich deníčků do kolonky Má zamilovaná místa přibude jistě Azurové pobřeží. Moc děkujeme všem, kdo nám tuto cestu umožnili – organizátorům za pozvání, firmě ZDAR a jejím řidičům za profesionální dopravu, našim sponzorům a v neposlední řadě našim nejbližším, že nás byli ochotni postrádat.

(Autorka, která naší redakci tuto reportážní črtu a fotografie Pavla Černého poslala, v Horácké muzice hraje na cimbál)

NULOVÁ NADĚJE

JAKUB STEIN

Pánové Kohn a Roubíček využili letošního slunečného léta a – svačinu s sebou – dopřáli si posezení v Seminářské zahradě pod dozorem Jana Nerudy. Bylo horko, ale vál svěží větřík.

- Odkudpak, pane Kohn, vane, šel pan Roubíček od lesa na poměry v dnešním světě. Pan Kohn, ctitel Jiřího Suchého a absolvent snad tisíce představení v Semaforu, kontroval popěvkem:
- Vítr nevane sám / i já vanu / vanu v koupelně mám / smaltovanú.
- Ale ale, pane Kohn, dnes nejde o vanu a kdo se v ní nebo spíš v nějaké smrduté kaluži vymáchá, dnes jde ne o vanu, ale o vinu. Kdo za ten rozvrtaný svět může...
- Ja ja, pravil pan Kohn, já jim rozumím. Všichni

píšíou a řeční o míru, a stále válčí. Nemohou se domluvit. Nemohou se dohodnout.

- Jak by mohli, navázal pan Roubíček. Vemou si, jak se Evropská unie nemůže domoci dohody o zrušení letního času.
- Na ja, co nevyhovuje na západě, přály by si země na východě a naopak. Ani dešti, natož slunci se neporučí. Takový letní čas, to není rozpočet nebo peníze na obranu.
- Tam se to zkrátka všem zemím nakonec vždy dohodne. Jak říkávala naše eminence, peníze jsou až na prvním místě. Ale letní čas, to je jiná. S tím se nedá hnout.
- A přitom, povzdechli si pánové zároveň, nikoho nenapadlo úplně jednoduché řešení. Stačilo by jít na kompromis, na jedné straně půlhodinu

ubrat, na druhé přidat. A bylo by vymalováno; bylo by po ptáčkách.

- To jsme ale řeklí ošklivé slovo a taky skutečnost. Kompromis. To by snad šlo s letním časem, ale mír za takovou cenu? To nikdy.
- Takže nulová naděje, pravil pan Kohn smutně. No co, co s tím naděláme?
- My dva sami nic, i na letní čas jsme krátkí, zasmál se na Petříně dnes poprvé pan Roubíček, ale vědí, my přece nejsme sami.

Pánové sjeli spolu lanovkou dolů a vydali se každý domů už na svou šalinu, jak by se řeklo v Brně. Anebo po ostravsku na lokálku? Domů, tak daleko a tak blízko k nešťastné Ukrajině. *(Letní čas letos platil od 31. března do 27. října)*

Klamať je (vždy) povinné?

PAVOL JANÍK

Nechcem bagatelizovať význam sviečkovej manifestácie z 25. marca 1988, hoci sa na nej zúčastnila iba nepočetná hŕstka ľudí – prevažne starších žien so sviečkami a s dáždnikmi. Medzičasom rozličné médiá a rôzni ľudia, ktorí síce neboli priamo na mieste podujatia, ale niekde v neďalekom okolí, hovoria o tisíckach demonštrantov, vodných delách, použití psov, plynu a vôbec o surovom zásahu polície. V skutočnosti nikto nebol zranený a účastníkov kropili polievacie autá technických služieb mesta Bratislavy. Keďže je dnes primátorom nášho hlavného mesta vnuk vtedajšieho ministra kultúry, mohli by sa čistiace vozidlá konečne začať používať častejšie.

Mimochodom – niekdajší šéf rezortu kultúry

fenomenálny básnik Miroslav Válek – po zmene režimu na prelome posledných dekád 20. storočia – na otázku, či bol mocenský zásah proti účastníkom sviečkovej manifestácie primeraný, odpovedal, že zákrok vôbec nebol potrebný.

Kľúčovým problémom sviečkovej manifestácie bol a navždy zostane jej náboženský charakter, ktorý výrazne ohraničuje jej dosah vo vzťahu k demokratickému či totalitnému usporiadaniu spoločenských pomerov. Náznorným príkladom politického katolicizmu je niekdajšia klérofašistická Hlinkova slovenská ľudová strana (HLS), ktorá dospela k otvorenému antisemitizmu, ku kolaborácii s nemeckým nacizmom a napokon k tomu, že ju po druhej svetovej vojne zakázali.

V súvislosti s voľbami z roku 1946 zakázala HLS hľadala východisko z bezvýhodnej situácie vo vstupe do tradične evanjelickej Demokratickej strany. Tá síce vyhrala voľby so ziskom 60 %, ale v podmienkach centralizovaného štátu sa z Čiech prenieslo na Slovensko víťazstvo komunistickej strany, čo predznamenovalo nasledujúci vývoj, ktorý vo februári 1948 vyústil do procesu aplikácie socializmu sovietskeho typu – so všetkými dôsledkami.

Po štyroch desaťročiach niekdajšieho systému a desaťročiach kapitalizmu neutícha spor medzi ľuďmi, ktorí v jednotlivých režimoch nekriticky vidia výlučne pozitíva či negatíva. Napriek tomu, že napríklad gene-

rálny tajomník ÚV KSČ a prezident ČSSR JUDr. Gustáv Husák bol v 50. rokoch politiký väzeň, ktorého odsúdili ako buržoázneho nacionalistu na doživotie a po desiatich rokoch ho prepustili v roku 1960 a rehabilitovali v roku 1963.

Do verejného života sa vrátil ako podpredseda vlády v roku 1968. Podobné skutočnosti však politických fanatikov rôznych odtieňov vôbec nezaujímajú.

Načrtnutá téma už presahuje rámec mojej poznámky na okraj nesporného a znepokojujúceho faktu, že žijeme vo svete krivých zrkadiel, kde rozmanité médiá a všelijaké osoby akoby pokladali za svoju povinnosť vždy a o všetkom klamať.

Přečetli jsme přes rameno

Pinochetův režim a česká postdemokracie nejsou totéž. Nicméně existuje několik podobností, které jsou až zarážející. Na závěr něco echt pinochetistického, řekl bych až fašounského, a tím je nenávisť vůči všemu demokratickému, levicovému a národnímu. Naprosté upozadování a ostrakizace zásadního podílu politické levice (národní socialisté, sociální demokraté a komunisté) na vzniku svobodného státu, prvním, druhém, ale i třetím odboji a cílená kampaň proti odbojářským organizacím jako je Český svaz bojovníků za svobodu (byť se nemusíme ztotožňovat s jeho vedením, jeho cíle a poslání v našich dějinách je odkaz toho nejcennějšího v moderních dějinách – tj. boj proti totalitě). Na místo toho se adorují Mašínové, jako česká kvintesence kovbojského banditismu, vyzdvihují banderovci, uctívají vlasovci, bourají sochy. Na sociálních sítích vyhrožují zabitím, vypálením a zavražděním lidem s jiným názorem bez jakéhokoliv trestního postihu.

Je to prosté – už zase jsou lidé lepší a horší a když zabijí ti lepší ty horší, není to tak hrozné přece.

MICHAL ŠEVČÍK, v článku Proč pinochetizace české společnosti? casopisargument.cz, 16. října 2024

Bohumila Sarnová

Říjen

Nevlídně se tváří
říjnový den.
Fičí do prořídých větví.
Jak je asi zemi
smáčené studeným deštěm.
Tma ráno
šero v poledne.
Střídají se jako tikot
hodinového strojeku.
Do slují a nor
se vytratilo vše živé.
U praskajícího ohně
s horkým vínem v číši
usedá člověk.
Deprese? Ne.
Jenom usedání
k zimnímu klidu
v obrovité zahradě přírody.
Se spřádáním nových plánů
s pohledem upřeným
do sálajících hřejivých plamenů.

ARNOŠT LUSTIG A JEHO LIDÉ NEJBLIŽŠÍ

MILAN BLAHYNKA

Své nejnovější knize **ŽIVOT, NEBO PSANÍ? Arnošt Lustig v rozhovorech, zamyšleních a literárních textech** (Cattacan, Praha 2024; ediční poznámku a medailon o autorce napsal Jan Šulc; 238 s. formátu 97x69cm) dopřála autorka **Ladislava Chateau** díky vstřícnému nakladatelství bohatou výbavu: vysoce funkční motta a citáty, odkazy na díla české a světové literatury a objevnou jednadvaceti stránkovou obrazovou a dokumentární přílohu, v níž nalézáme mj. reprodukci dvou stránek strojopisu odpovědi AL na jednu otázku v písemném rozhovoru, ukázkou, jak „své texty neúnavně měnil a korigoval, přepisoval, přepisoval a retušoval“, a taky jednu jeho dedikaci Ladislavě Chateau, dokládající srdečný vztah, který se během rozhovorů vyvinul: „Ladko, seš hezká, chytrá moudrá a hlavně nadaná. Tak buď i šťastná a zdravá a při penězích / rád / Arnošt Lustig / 2007.“

Porozumění plný vztah se vyvinul i mezi Chateau a lidmi Arnošta Lustigovi nejbližšími, rozhovory, které zařadila autorka do knihy, aby svůj pohled na velkého spisovatele doložila a podstatně doplnila jejich pohledy.

Těmi nejbližšími byla přirozeně především Lustigova žena Věra Weislitzová, i kvůli níž Lustig přesídlil ze Spojených států do Prahy, a ovšem jeho děti, Eva Lustigová a Josef Lustig.

Chateau vyzpovídala i Jiřího Justice, Lustigova přítele na život a na smrt, se kterým oba přežili Osvětim, i Irenu Zítkovou (1931-2018),

redaktorku nakladatelství Mladá fronta, pečující o knihy AL (už od první před jejím vydáním) až tak, že se říkalo, že Lustig je její „literární dítě“; právě Zítková rozpoznala Lustigovu jedinečnost a hloubku jeho díla dřív a přesněji než soudobá i nejvstřícnější kritika.

Neméně vzrušující svědectví v AL naopak z posledních roků jeho života podávají dopisy akademického malíře Václava Špale, který se s AL sblížil „prostřednictvím libeňské synagogy“; tu vzkřísil k bohatému kulturnímu životu a dlouho v ní působil jako kurátor a scénograf.

Nad většinu knih rozhovorů se slavnými osobnostmi vyniká dlouho připravovaná knižní publikace Ladislavy Chateau uměním klást otázky na tělo spisovatelova díla, z něhož se zaměřila na klíčové příběhy.

Rozhovory pozoruhodné samy o sobě nabývají na významu v souběhu s úryvky z Lustigových knih. Neoddělitelnost spisovatelova života a celého jeho díla vyvstává tak před čtenářem se zvláštní naléhavostí. Mimo jiné vysvětluje, proč se Lustig neustále vracel ke svým zážitkům, hledaje a objevuje jejich souvislosti.

Mezi nejzávažnějšími zážitky, k nimž se Lustig stále vracel, nedbaje na krátkozrakou a nedovítpnou kritiku, která v tom viděla tvůrčí minus, autorovu vyčerpanost, patří scéna střetu vězně v lágru s jednookým esesákem, vyžadujícím, aby vězeň uhořel, které oko má skleněné; vězeň odpoví správně a dovolí si i odpovědět na další

otázku, jak to poznal: to skleněné oko je lidské (u srovnání se zdravým, zákeřně nelidským).

Jak vyplývá beze zbytku ze všech textů do knihy *Život nebo psaní* zařazených, dominantní vlastností Arnošta Lustiga byla **lidskost** se vším všudy, lidskost proti nelidskosti světa, do něhož byl Arnošt Lustig spolu s miliony lidí uvržen a jehož nejzvrůdnější podobu přežil, a to díky své lidskosti nejdůslednější. Jeho lidskost nebyla nevinná, čítankově prostá lidských chyb a slabostí.

V rozhovorech a v jeho díle a ve všech svědectvích o něm i v autorčině zasvěceném průvodním slově jde o lidskost v jejích neuvěřitelně rozmanitých podobách a projevech. Lidskost, která sálá z Lustigova života a díla, sdílají i jeho lidé nejbližší. Lustigova silně nakažlivá lidskost pranýřuje stejně rozrůzněnou nelidskost, která nevymizela s válečnou porážkou nacismu – a nadále vyžaduje (v tom je jádro Lustigova odkazu) plně osobní nasazení.

Osobní nasazení zpovídající autorky se šťastně potkalo s celoživotním optimistickým osobním nasazením Arnošta Lustiga.

Knihy vyšla už na jaře; ke šťastným stranám zaniklých Lidových novin jistě náleží ta, která 29. června doporučovala si ji „přibalit do kufru či batohu na dovolenou“. I v lese nebo u vody je zapotřebí takového povzbuzení.